

fókus

Három a magyar igazság

Régi magyar közmondás szerint három a magyar igazság és egy a ráadás. Az alábbiakban az eddig három pályázati fordulót megélt, sokat vitatott Széchenyi professzori ösztöndíjhoz (SZPÖ) fűzők néhány megjegyzést.

A pályázat meghirdetett célja az volt, „hogy az ösztöndíjban részesülők alkotóerejüket a felsőoktatásban végzett kiváló oktatói, kutatói teljesítményük fenntartására és fokozására fordíthassák, ezzel is hozzájárulva a magyar felsőoktatás megújulásához.” Ennek megfelelően évente az összes tudományterületről 500 fő (összesen a 3 év alatt 1500 fő) részesült ösztöndíjban. Ha a felsőoktatás bizonyítottan legkiválóbb oktatóit és kutatóit akarta volna elismerni az MKM, egy négy évre szóló, ideiglenes fizetéskiegészítést (a megelőző év minimálbérének nyolcszorosa: 1997-ben havi bruttó 136 ezer Ft) aligha tekinthetünk megfelelő formának. Emellett az SZPÖ-ben részesülő pályázó felsőoktatási intézményében vagy kutatóintézményében teljes fizetésben is részesül. A felsőoktatási bérvizonyok mellett az egyetemi tanár (professzor) tényleges fizetésével nagyjából egyenértékű SZPÖ (a levonások után kb. nettó 70–80 ezer) pótlékként komoly bérfeleslegességet okoz, de tartós és kielégítő megoldást még azok számára sem kínál, akik ebben részesülnek. További probléma, hogy a pályázati feltételek alapján olyan kutatók is elnyerhetik az SZPÖ-t, akik vagy még egyáltalán nem vagy pedig egészen minimális oktatói tevékenységet fejtettek ki, így e téren való kiválóságukat aligha bizonyíthatták kellőképpen. Az első két pályázati körásban a pályázók életkorát 55 évben maximálták, amelyet csak erőteljes tiltakozás hatására töröltek el a harmadik pályázati fordulóra. A felsőoktatási intézmények „túlkoros” egyetemi tanárait és docenseit érintő diszkriminatív kikötés azért is furcsállható, mert ezáltal egy professzorinak nevezett ösztöndíjból éppen a professzorok jelentős részét sikerült, legalábbis az első két pályázati fordulón kizárni.

A belső tartalmi ellentmondások mellett az SZPÖ elbírálási folyamatában is több probléma mutatkozott és mutatkozik. Egyedül a titkosság elvét sikerült megvalósítani az elbírálásban, a pályázók nem kaptak - más pályázatoktól eltérően - pontokban és szövegesen is kifejezett értékelést pályázatukról. Az első két pályázati fordulón mindössze arról értesítették őket, hogy elnyerték-e vagy sem az ösztöndíjat, illetőleg milyen helyezést értek el szaktudományi kategóriájukban, a harmadik fordulón pedig csak az előbbiről értesültek. Ilyen körülmények között felmerülhet a gyanú, hogy szubjektív tényezők is közre játszhattak a mérlegelésben. Gyanítható, hogy egyes tudományágakon belül lehettek preferált, illetve mellőzött területek. Például a JATE Történeti Intézetén belül az egyetemes történetet oktató, tudományos minősítéssel rendelkező kollégák egy kivétellel a három év valamelyike során elnyerték az ösztöndíjat, míg az ugyanilyen számban pályázó magyar történetet oktatók közül csak egy részesült ebben a harmadik évben. Azt, hogy itt nem az aránytalanságot magyarázó teljesítménykülönbségről van szó az előbbieknél javára, jelezhetik a középkori magyar történelem kutatásának színterét jelző könyvek, tanulmányok, a középkori PhD-iskola stb. E feltehetően „csepp a tengerben” példa önmagában is jelképezheti az ösztöndíj odatteléseinek esetlegességét.

Orvosi szakkifejezéssel élve azt mondhatjuk, hogy a beteg felsőoktatás gyógyítása helyett olyan tüneti kezelésre került sor az SZPÖ alkalmazásával, amely annak állapotán csak rontott. Az előző felsőoktatási kormányzatnak sikerült tovább ingerelni az alulfizetett egyetemi oktatókat, egymás ellen fordítani csoportokat, személyeket. Az új kultuszminisztériumi vezetésnek át kellene gondolnia, tovább javítgatja-e ezt a rosszul működő, jogos indulatokat is kiváltó ösztöndíjat (például a kuratórium és a zsűriik átrendezésével) vagy inkább – a felsőoktatást stratégiai ágazatnak tekintve – érdemi rendezést próbál meg végrehajtani, ami a valóságos tudományos teljesítményt és a tényleges oktatómunkát mindenkinél egyformán figyelembe veszi.

Dr. Tóth Sándor László

Bölcsészfelkészítés

• Munkatársunktól

A Tehetségért Mozgalom (TM) szervezésében szeptember 26-án előkészítő tanfolyam indul a JATE Bölcsészettudományi Karán. A bölcsész TM hagyományos felkészítő kurzusokat indít magyar nyelv és irodalom-ból, történelemből, angolból, németből, érdeklődés esetén pedig olaszból, latinból, francia nyelvből, spanyolból és filozófiából is várják a jelentkezőket.

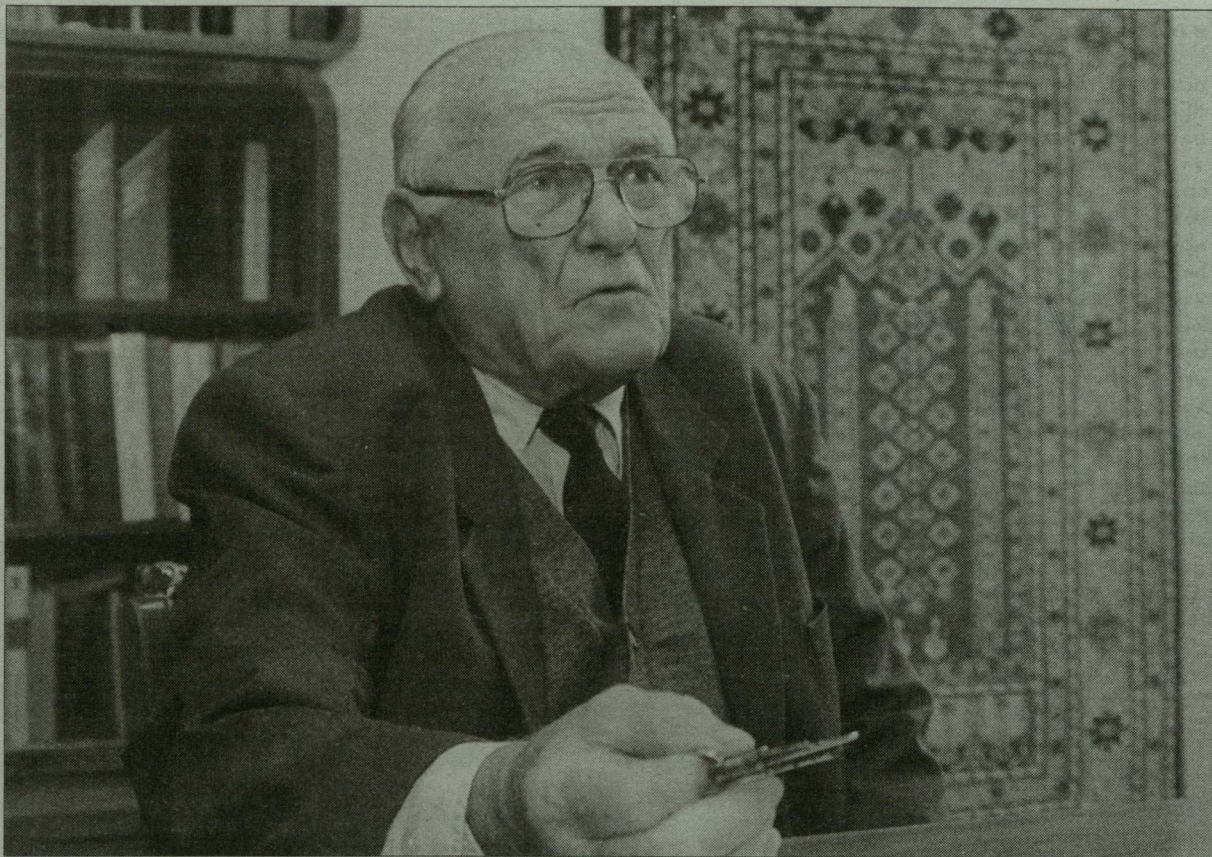
A konzultációk szombati

napokon lesznek hat alkalommal. A foglalkozásokat pedig előkészítő tanfolyamok tartják. A felkészítés minden olyan felsőoktatási intézményre is vonatkozik, ahol a felvételi tárgyak meg egyeznek a fentiekkel. A tanfolyam díja nyolcezer forint.

A konzultációk kezdete 10 óra, helye pedig a JATE BTK Auditorium Maximuma (Egyetem u. 2.). Érdeklődni a 62/454-128-as telefonon lehet.

• Huhn Péter: ötven éve a katedrán

„Az ismétléssel az előadó is tanul”

„Különös élménye volt a gimnáziumi időszaknak a vonattal való bejárás.” (Fotó: Miskolczi Róbert)

A most induló tanéven Huhn Péter professzor ötvenedik alkalommal kezdi meg a matematika oktatását vegyész szakos hallgatóknak a József Attila Tudományegyetem Természettudományi Karán. Ennek alkalmából munkáját Honoris Causa doktori címmel ismerték el. A kitüntetést az egyetem tanévnyitó ünnepségén vette át.

– Apám Újszentivánon volt tanító, anyám az Országos Központi Hitelszövetkezet újszentiváni fiókjának könyvelőjeként dolgozott – mutatja be szüleit Huhn Péter professzor.

• **Milyen volt a gyermekkor?**

– Akkor mindig a nagyok szabadsága járt az eszemben, irigylésre méltónak láttam és áhítottam ezt a szabadságot, szerettem volna már felnőtt korban járni. Csak mikor eljutottam ide, jöttem rá, hogy nem olyan felhőtlen ez a szabadság, mint hittem, s hogy a felnőtt élet kötelességei és az ezekben szükséges felelősségtudat még nagyobb kötöttségeket jelent.

• **Iskolaéveiről milyen emlékei maradtak?**

– Elemi iskolába Újszentivánon jártam, ennek során az egyik évben az apám is tanított. Ő volt hozzám a legszigorúbb. Különösen kínos volt, amikor azzal küldött haza, hogy magam jelentsem be anyámnak, hogy miért és milyen büntetést kaptam.

• **Nem mindig volt szorgalmas diák?**

– Nem mindig és nem mindenben. Az elemi iskolában azért jó tanuló voltam. Ekkor még nem volt kedvenc tantárgyam. A gimnáziumban jutottam el odáig, hogy fokozottabban kezdtem érdeklődni a matematika és a fizika iránt. Ez a szegedi Piarista Gimnáziumban történt, ebbe irányítottak szülem a négy elemi iskolai év után. Ha béműt nem is, de megszeppentő és mellbevágó volt, hogy szinte kizárólag paptanárok tanítottak, valamint az első évvel kezdődő latintanulás és a kemény szigorúság. Aligha-

Életút

Huhn Péter Újszentivánon született 1919-ben. Szegeden a piarista gimnáziumban érettségizett, és 1942-ben a szegedi egyetemen szerzett középiskolai tanári diplomát. Ezt követően hét évig – a kétéves katonaidőt leszámítva – a Klauzál Gábor Gimnáziumban tanított. 1949 óta az egyetem szervezeten és analitikai kémiai tanszékéig tart és kutat. 1973 és 1983 között a tanszék vezetője volt. A kémiai tudomány kandidátusa fokozatot 1956-ban, a tudomány doktora fokozatot 1966-ban szerezte meg. 1953-ban lett egyetemi docens, 1967-től egyetemi tanár. 1984-ben nyugdíjba vonul, 1985-ben József Attila Emlékplakettel ismerik el munkáját. Később megkapja az emeritus professor címet. Kutatásainak eredményeként mintegy félszáz publikációja jelent meg nemzetközi folyóiratokban. Tagja a Magyar Kémikusok Egyesületének, továbbá két akadémiai bizottságnak: a gáz- és fotokinetikai bizottságnak és az égéstudományi intézetnek. Ma is oktat az egyetemen matematikát vegyész hallgatóknak heti két-három órában. Szabadidejében sakkjátszmákat tanulmányoz, vagy klasszikus zenét hallgat, szereti Bach, Händel, Monteverdi és Vivaldi műveit.

nem ez az iskola volt Szeged legszigorúbb gimnáziuma. A másik oldalon viszont különös emlékként maradt meg nemcsak bennem, hanem diáktársaimban is a céltudatos irányítás, a gyermeki és ifjú lélek ismerete és megértése, úgyhogy az évek múltával egyre inkább csak tartottunk, de nem féltünk tanárainktól. Különös élménye volt ennek az időszaknak a vonattal való bejárás. Egyikünk sem érezte tehernek, s még felnőtt korban is humorosnak találjuk, hogy ezért a kényelmetlenségért egyesek részvétet éreztek irántunk.

• **Hogyan határozta el, hogy egyetemre megy?**

– Gimnáziumi tanulmányaim felsőéves szakaszában már éreztem a határozott vonzódást, amely a matematika, fizika és kémia felé terelt. Ilyen irányú tanulmányok folytatásának szándékával adtam be felvételi kérelmet az egyetemre. Matematika-fizika szakos tanári és vegyész tanulmányokat végeztem. Harmadéves koromig folytattam a kétirányú tanulást. Ekkor, részint mert az egyetemi tanórák mellett a szegedi Böttös Loránd Kollégium tagjaként további szakmai órákat is látogattam, részint mert anyagi okok miatt magántanításra is rákényszerültem, a vegyész tanulmányokat átmenetileg megszakítottam, és csak a matematika-fizika szakos ta-

nári oklevelet szereztem meg. A vegyész tanulmányokat a háború után fejeztem be. Tanári oklevelemmel jutottam álláshoz a szegedi Klauzál Gábor Gimnáziumban, a mai Radnóti Miklós Gimnázium elődjében. Itt tanítottam – az 1943 és 1945 közötti katonai szolgálat mellett – 1949 októberéig. Az 1946. évben iratkoztam be újra az egyetemre, doktorandusznak jelentkeztem a Szerves Kémiai Intézetbe, és 1950-ben tett doktori szigorlattal befejeztem a vegyész tanulmányokat. Az egyetemen időközben megkezdődött fejlesztés adott lehetőséget az egyetemi oktató és kutató munkába való bekapcsolódásra. Ezt a szervezeten és analitikai kémiai intézetbe való pályázással sikerült megvalósítanom. Itt a kémiai reakciókinetikai vizsgálatokban folytattam tudományos munkát, az oktatásban a vegyészek és kémia-fizika szakos hallgatók részére matematikai előadások tartása lett a feladatom. A matematika mellett tartottam kémiai és számítógépes programozás témakörbe eső speciális kollégiumokat is.

• **Most kezd el az oktatásban eltöltött ötvenedik évét. Hogyan tud valaki egy helyen ilyen hosszú ideig egy tárgyat oktatni?**

– Ha az ember egy zenekari remekművet sokszor végighallgat – még ha ugyan-

azon karmester és ugyanazon zenekar előadásában is –, mindig felismer benne valami újat, egyre jobban megérti a zeneszerző témáit, azoknak egymáshoz való kapcsolatát, egymásra épülését. Valami ilyen élménye van az embernek a matematika oktatásában is. Minden ismétléssel az előadó is tanul valami újat, többet és többet ismer fel a belső csatlakozásokból, és egyre inkább tud izolált ismeretekből álló memoritert-tudás helyett olyan rendszert tanítani, amelyben minden mindennel összefügg. Persze, a kémián belül is így kell a kémikusnak keresnie és egyre jobban meg is találni a dolgok egymásra vonatkoztathatóságát. A szemléletmódnak ez a fejlesztése – matematikában is, kémiában is, önmagunkban és a tanítványokban – mindig hoz új élményeket. Megunhatatlan.

• **A kémiai kutatásokban milyen eredményeket ért el?**

– A kémiai gázreakciók kinetikájának és mechanizmusának tanulmányozásában szerves vegyületek termikus bomlásával, az ezekben megvalósuló stacionaritás okai-val, az idegen anyagok és termékek okozta inhibíció kérdéseivel foglalkoztam. Ezek eredményeiből mintegy ötven dolgozatot közöltem. 1975-ben az alföldi vizek metántartalmából adódó veszélyeztetettség és a vízgazdálkodási gondok megoldásában a terület ivóvízkészletének elemzésére is ráirányítottam a tanszéki munkát. Ezekből Szeged és a környező megyék területére vonatkozó hidrogeológiai felmérés nőtt ki, amelyet a Magyar Állami Földtani Intézet szegedi részlegével közösen végeztünk. Ezekből a metánvesztelenség mértékét és az elhárítási technológia igényeit lehetett lezárni. A gázreakció-kinetikai vizsgálatokból készült a kandidátusi és a doktori fokozat elnyeréséért benyújtott disszertáció, valamint öt munkatársam kandidátusi disszertációját. A metánvesztelenségre vonatkozó eredmények a Földtani Intézet munkatársainak kandidátusi értekezésébe épültek be.

Hogodús Szabolcs

A tanárképzés jubileumai

• Munkatársunktól

Szeptember 24-én és 25-én a hazai és a szegedi tanárképzés elindulásának 125., illetve 70. évfordulóját ünneplik a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. A jubileum alkalmából tudományos ülést, irodalmi és zenei estet, valamint különböző kiállításokat rendeznek.

Az ünnepi programot szeptember 24-én, csütörtökön 10 órakor Kiss Ádám helyettes államtitkár nyitja meg a főiskola dísztermében. Az intézmény főigazgatójának beszéde után Békési Imre tanszékvezető egyetemi tanár mutatja be a JGYTF almanachját. Csütörtökön 14 órakor nyílik a könyvtörténeti, valamint a Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó könyvkiállítása. Este 6 órától a főiskola hallgatói adnak zenés irodalmi estet a JATE Dugonics téri épületének aulájában. Pénteken 10 órától a hazai, illetve a szegedi tanárképzés történetéről tartanak előadásokat a díszteremben főiskolai és egyetemi oktatók. Délután Varga István tanszékvezető főiskolai tanár a szegedi tanárképző főiskola, míg Ladányi Andor ny. egyetemi tanár a hazai tanárképzés történetét elemzi 1947-től napjainkig. Délután 2 órától Bereczki Sándor ny. főiskolai docens A polgári iskolai tanárképzés történetének főbb állomásai (1918-1947, Pukánszky Béla egyetemi docens pedig A középiszkolai tanárképzés alakulása a két világháború között (különös tekintettel a szegedi modellre) címmel tart előadást. A tudományos ülésnapot, illetve az évfordulós megemlékezést kerekasztal-beszélgetés zárja.

Tanszékvezetői megbízások

• DM-információ

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán 1998. július elsejétől kezdődően a következő személyek kaptak három évre szóló tanszékvezetői megbízást. Budai Julianna főiskolai tanár (orosz tanszék), Petrusán György főiskolai tanár (román tanszék), Szénási Ferenc főiskolai tanár (olasz tanszék), Rigó József főiskolai tanár (köznyelvvelődségi tanszék), Maruzsné Sebő Katalin főiskolai docens (szlovák tanszék), Gyetvai György főiskolai tanár (testnevelési tanszék), Varga István főiskolai tanár (neveléstudományi tanszék), Budai Dénes főiskolai tanár (biológia tanszék) és Nánai László főiskolai tanár (fizika tanszék).

A SZAB hírei

• DM-információ

A Szegedi Akadémiai Bizottság nyelvtudományi munkabizottsága, valamint a JATE magyar nyelvészeti és finnugor nyelvtudományi tanszék szeptember 23-án 10 órától a SZAB székházában kétnapos konferenciát mutatja be a nyelvtörténeti kutatások újabb eredményeit, különös tekintettel a magyar és finnugor mondattörténetre.

Dr. Nyári Tibor PhD védésére invitálják az érdeklődőket szeptember 25-én 14 órától a SZAB székházába. Az értekezés címe „Chlamydia trachomatis epidemiológiai vizsgálata terhes populációban”.